

vocabulorum quaedam puerilia, quaedam muliebria --- quaedam pexa et lubrica, quaedam hirsuta et reburra sentimus; inter quae pexa atque hirsuta sunt illa quae vocamus *grandiosa*, lubrica vero et reburra vocamus illa quae in superfluum sonant», *De Vulgari Eloquentia* II, vii, 1 i 2. No són doncs ni els llisos ni els hirsuts i revessos, sinó entremig: d'estil segurament elevat (a continuació dóna exemples de mots italians de les menes *pexa* i *hirsuta*, però no dels *grandiosa*). El comentador Marigo, en la seva edició fa notar que Ciceró usa sovint *grandis* per «di alto stile». Hauríem d'entendre potser que s'havia creat *grandiosus* sobre aquest ús ciceronià de *grandis*, segons el model de *gloriosus* que usa l'Alighieri en el mateix tractat en el sentit de «pieno di glorificante beatitudine» (I, ii, 3), o de *fastigiosus*, que usa per 'sublim' en el II, v, 8, i l'abstracte *fastigiositas* (poc després del passatge citat), en el II, vii, 7: derivats de *fastigia* 'cims, punts culminants'. Resta el fet que en llengua romànica no consta que s'usés abans dels exemples castellans de fi S. XVI i del de StVicentF, isolat, el qual no és gaire probable que rebés el mot del cast. sinó més aviat del b. ll. d'Itàlia o dels P. Catalans. Car verament Tommaseo no cita documentació italiana anterior a Sègneri (cap al quart quint del S. XVII) i Redi i Bellini que són de fi del segle; Prati no entrant en la qüestió, es limita a dir que l'it. *grandioso* es deriva de *grande* i que apareix primerament en Dante, potser no referint-se al seu baix llatí, sinó a la traducció italiana del *De Vulgari Eloquio*, que no és del poeta sinó força posterior (Venècia, 1760?). En tot cas *grandioso* no figura en les rimes de la *Commedia* ni forma part del vocabulari del Petrarca, ni Alunno en dóna exemples en el seu gran lèxic dels clàssics, ni Du Cange en porta de baix llatí. La meua impressió és ara que *grandios(o)* potser ja existia com a mot poc freqüent de baix llatí, des del temps de Dante o abans, i que degué començar de circular més en els ambients hispano-italians de la Corona d'Aragó a Itàlia, o en els romans, vigoritzat per l'empelt en el tronc vulgar del cast. *grandia*.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *grandària*, *granària*, *grandàs*, *grandassàs*, *grandassot*, *grandàs*, *granot*, *grandejar*, *grandesa*, *granea*, *granesa*, *grandea*, *grandor*, *granditat*, *granedat*, *grandet*, *granet*, *grandiós*, *grandiositat*, *grandíssim*, *grandíssimament*, *grandolàs*, *agrandar*, *agrandir*, *engrandir*, *engranir*, *engrandidor*, *engrandiment*, *sobregran*, *grandia*, *granmati*, *gran hora de (la) nit*, *grandia* (cf. supra), *grandiet*, *grandienc*, *grandier*, *grandieria*, *grandiloqüent*, *grandiloqüència*, *gransmercès*.

Grana, *granada*, *granadella*, *granader*, *-era*, *granadi-* *na*, *granadiu*, *granadivool*, *granador*, *granadura*, *granai-* *re*, *granall*, *granalla*, *granança*, *granar*, V. gra *Granà-* *ria*, V. *grandària* (GRAN) *Granat*, V. gra *Granatge*, *granatxa*, V. *garnatxa* *Granda*, *grandament*, *grandà-* *ria*, *grandàs*, *-assot*, *grandejar*, *grandesa*, V. *gran*

Grandi (BDC XIV, 32), mot sense garantia suficient: probablement malentès d'un castellanisme *grande* *Grandia*, *grandienc*, *grandier*, *grandieria*, *grandiet*, *grandiloqüència*, *grandiloqüent*, *grandiós*, *grandiositat*, *grandíssim*, V. *gran* *Grandola*, V. *gòndola* *Grandolar*, V. *grunyr* *Grandolàs*, *grandor*, V. *gran* *Grandular*, V. *grunyr* *Graneir*, V. gra *Graneig* i *granejar*, *-ejat*, V. gra i *gran* *Granel*, *granellada*, *granelló*, *granellons*, *granellós*, *granellut*, *graner*, *granera*, *granerada*, *graneratge*, *granereta*, *graneró*, *granerola*, V. gra *Granesa*, V. *gran* *Granet*, V. gra i *gran* *Graneta(ri)*, V. gra *Graneu*, V. *garneu* *Granger*, *grangeria*, V. *granja* (GRA) *Gràngoles*, V. *garya* *Granifer*, *graniforme*, *granifug*, *granillada*, *granilló*, *granillós*, *granís*, V. gra *Granisol*, V. *granissola* (GRA) *Granissa*, *granissada*, *granissar*, *-issat*, *granissó*, *granissol*, *granissolar*, *granit*, *granític*, *granitja*, *granitxalla*, *granitxó*, *granitxot*, *granivool*, *granivola*, *granivor*, V. gra *Granja*, V. gra *Granó*, V. gra *Grànola*, *granoleta*, V. *glándula* (GLA) *Granolla*, V. *granota* *Granor*, *granós*, V. *gra*

GRANOTA, resulta del més antic *granolla*, intercanviant-se en català la terminació amb una de més corrent; GRANOLLA, forma comuna amb l'oc. *granolha* i el fr. *grenouille*, que vénen de *RANUCULA (que també existí en llatí vulgar, igual que els coneguts RANUNCULA i RANICULUS), diminutiu del ll. RANA id.; el canvi de RANUCULA en el romànic *granolla*, *-ouille*, molt probablement és degut a influència pre-romana, segurament la del mot KRAKSANTOS d'on vénen l'oc. ant. *graisan* i el nostre GRAIXANDO, que han designat varietats de granota. □ 1.ª doc.: *Granolla*, orígens (Guillem de Berguedà, Llull etc.); *granota*, Muntaner.

«Al dia con totes les gents seran ressucitats, Déus los ajustarà tots en un loc, e hauran molt gran trebayl per la calor que sostendran, e per la sudor ab què seran, cor alguns seran en sudor tro al turmeyl del peu, e altres to als jonoyls, e altres tro a la gola, e altres tro als ulls, e altres seran axí en sudor con la *granoyla* és en l'aygua, e açò és segons que ls uns hòmens seran pus peccadors que ls altres», *Llibre del Gentil*, 260.3; «ans que cant la *granoilla*» en el nostre trobador Guillem de Berguedà; un altre exemple de *granolla* en Llull, en *AlcM*, i tres del S. XIV; L. d'Aversó, *Torc.*, 246.5. La importància dels derivats toponímics i onomàstics (*Granollers*, *Granolleres*, *Granollacs* etc.) i llur repetició acaben de demostrar que també en el català primitiu *granolla* va ser una forma de gran importància, extensió i durabilitat. Però ja en el S. XIV havia començat a ser reemplaçada per la moderna *granota*.

Que és ja la usada per Muntaner: «de genovesos e pisans --- la companyia fo feta entre ells ab aquell enteniment que fo feta la companyia de la rata e de la *granota*, qui cuidava enganar la una l'altra», *Cròn.* (§ 284, Casac. VIII, 43.25) parlant de la falla coneguda de tothom (en la lluita dins l'estany per fer ofegar l'una a l'altra foren devorades per l'ocell de presa). Des de llavors hi ha aquesta forma, de la qual, ultra els